

# Joanna Orzechowska

---

## Rola i struktura komentarza lingwokulturowego (na przykładzie Kołobka)

---

Rocznik Instytutu Polsko-Rosyjskiego nr 2, 102-115

---

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach  
dozwolonego użytku.

**Joanna Orzechowska**

### **Rola i struktura komentarza lingwokulturowego (na przykładzie Kołobka)**

W artykule został przedstawiony komentarz lingwokulturowy, oparty na semiotycznym modelu opisu obiektów lingwokulturowych Worobjowa, objaśniający lingwokulturową Kołobok. Odpowiedni dobór tekstów do każdego fragmentu komentarza pozwolił na odkrycie wielopłaszczyznowej semantyki lingwokulturowej oraz jej funkcjonowanie we współczesnej kulturze i języku rosyjskim. Komentarz lingwokulturowy wydaje się być najlepszym narzędziem objaśniania zjawisk jednej kultury przedstawicielom innych kultur.

Słowa kluczowe: lingwokulturologia, komentarz lingwokulturowy, lingwokulturowa, Kołobok.

We współczesnej lingwistyce i glottodydaktyce nie podlega dyskusji teza, że nawet doskonałe władanie językiem obcym, jeśli nie jest poparte wiedzą o życiu codziennym, normach i wartościach innego narodu, nie gwarantuje sukcesu w komunikacji międzykulturowej. Niejednokrotnie – w rozmowach przedstawicieli różnych nacji władających tym samym językiem – dochodzi do nieporozumień. Są one rezultatem przynależności jej uczestników do różnych kultur i co za tym idzie – ich różnej wiedzy o świecie. Taką sytuację nazywamy konfliktem kultur [Тер-Минасова 2008; Одегова 2009].

Zapobieganie konfliktom polega na ukształtowaniu nie tylko kompetencji lingwistycznej, ale również znajomości etykiety językowej i znajomości kultury studiowanego języka. Język jest przecież nie tylko systemem znaków, służących do porozumiewania się, ale także zwierciadłem kultury i mentalności narodu.

W ostatnich latach proces wprowadzania elementów kultury do nauczania języków obcych przyciąga uwagę coraz szerszej rzeszy lingwistów i wykładowców. Rośnie liczba specjalistów zdających sobie sprawę z tego, że na zaawansowanym poziomie nauczania języka obcego istotną rolę odgrywa przede wszystkim adekwatne użycie języka obcego w komunikacji międzykulturowej. Ta umiejętność nazywana jest kompetencją socjokulturową. Składają się na nią nawyki komunikacji językowej zgodne z regułami obcej kultury (znajomość etykiety językowej) oraz znajomość obcej kultury [Синячкин 2008, с. 288-302].

Pojęcie kompetencji socjokulturowej weszło do powszechnego użytku na początku XXI wieku, jednocześnie rozpoczęto jej aktywne wdrażanie i kształtowanie na zajęciach języka rosyjskiego jako obcego. Nieprzypadkowo więc obowiązkowym elementem egzaminów na certyfikat ze znajomości języka rosyjskiego jest test socjokulturowy (тест по социальному поведению) i realioznawczy (тест по русской цивилизации). Autorzy testów egzaminacyjnych zawarli te komponenty już na poziomie średniej znajomości języka rosyjskiego. W teście socjokulturowym pytania dotyczą etykiety językowej, czyli zasad zwracania się do osób usytuowanych na różnych szczeblach drabiny społecznej, przedstawiania się, witania i żegnania, norm różnorodnych zachowań socjalnych, takich jak uścisk rąk przy powitaniu, przepuszczanie kobiet w drzwiach, itd. [Тестовой практикум по русскому языку делового общения 2006, с. 164-167, 254-258]. Pytania w teście realioznawczym dotyczą historii Rosji, jej ustroju politycznego, podziału administracyjnego, funkcjonowania mass-mediów, kultury, sztuki, nauki, sportu. Fakt, iż na egzaminie z języka biznesu znalazły się pytania o charakterze realioznawczym, świadczy o tym, że w dialogu kultur, nawet ograniczonym do sfery współpracy gospodarczej, dobrze jest znać – na przykład – nazwiska rosyjskich laureatów nagrody Nobla z dziedzin literatury czy nauki [Тестовой практикум по русскому языку делового общения 2006, с. 169-176, 261-268].

W ten sposób autorzy egzaminów certyfikujących z języka rosyjskiego wymuszają włączenie do programów nauczania elementów wiedzy o kulturze, historii i życiu codziennym Rosji, a co za tym idzie – kształtowanie kompetencji socjokulturowej.

Zakłada się, że umieszczenie elementów socjokulturowych w planach i programach nauczania będzie sprzyjało współpracy i zbliżeniu narodów, likwidacji lub złagodzeniu szoku kulturowego, powstającego podczas zderzenia z obcą kulturą, formowaniu uczucia szacunku dla odmiennej kultury i obcego światopoglądu, rozwojowi tolerancji, a także lepszemu zrozumieniu własnej kultury. Nauka języka obcego w kontekście dialogu kultur daje nieograniczone możliwości kształcenia i wychowania, jeśli język wykorzystuje się jako środek poznania innej kultury i realiów, samopoznania i wyrażenia własnej osobowości w procesie komunikacji. We współczes-

nych warunkach globalizacji trudno mówić o ukształtowaniu pełnowartościowej osobowości językowej specjalisty bez kompetencji socjokulturowej.

Zadaniem współczesnego nauczyciela jest więc zaprezentowanie języka nie tylko jako listy wyrazów do nauczenia się i reguł łączenia ich w mowie, ale również jako skarbnicy i zwierciadła kultury.

Kształtowanie kompetencji lingwistycznej i znajomości etykiety języka rosyjskiego w polskiej glottodydaktyce ma długoletnią historię, a doświadczenie zdobyte przez nauczycieli w szkołach różnych szczebli zaowocowało różnorodnymi programami nauczania i podręcznikami dla każdego stopnia zaawansowania. Ale wciąż niejasne pozostają treść i zakres oraz sposoby zapoznania i wprowadzenia w rosyjską kulturę.

Nauczyciele języków obcych mogą wykorzystać osiągnięcia nowej dyscypliny, powstałej na styku kulturologii i lingwistyki – lingwistyki kulturowej (lingwokulturologii), a szczególnie jej aspektu praktycznego, zorientowanego na nauczanie języka rosyjskiego jako obcego. Powstała baza pojęciowa, metodologiczna oraz narzędzia do określenia zakresu wiedzy niezbędnej do prowadzenia niezakłóconej komunikacji międzykulturowej [Bopoбъев 2006, c. 30-32].

Doświadczeni wykładowcy Rosyjskiego Uniwersytetu Przyjaźni Narodów, pracujący w nurcie lingwokulturologii praktycznej proponują opracowanie dla tych znaków językowych, które są „obciążone” konotacjami kulturowymi (tzw. lingwokulturem) semiotycznego modelu opisu obiektów lingwokulturologicznych, który to model nazwiemy komentarzem lingwokulturologicznym [Bopoбъев 2006, c. 39-42]. Jego zadaniem jest ukazanie funkcjonowania jednostki językowej w powiązaniu z kulturą.

Komentarz powinien zawierać cztery aspekty opisu lingwokulturemy: semantykę (znaczenie słownikowe), sygmatykę (encyklopedyczną, lingwokulturologiczną definicję, opis referentu), syntaktykę (miejsce i funkcjonowanie jednostki w języku), pragmatykę (oddziaływanie jednostki na człowieka) [Bopoбъев 2006, s. 39-41]. W zależności od lingwokulturemy, jedne z aspektów opisu mogą mieć mniejsze znaczenie (na przykład lingwokulturema *niedźwiedź* w translacji z rosyjskiej na polską kulturę nie wymaga szcze-

gólowego opisu semantycznego i sygnatycznego [Orzechowska 2013, s. 197-206]), inne aspekty mogą się uzupełniać i przeplatać (na przykład aspekt pragmatyczny i syntaktyczny).

Złożoną i „obrosłą” w konotacje kulturowe jednostką językową w języku rosyjskim jest lingwokulturowa Kołobok. O jej semantyczno-kulturowej wielowarstwowości świadczą – chociażby – różne przekłady na język polski. Popularnym bohaterem kryminałów Aleksandry Marininej oraz ich telewizyjnych ekranizacji jest pułkownik Gordziejew, który nosi to przezwisko:

Полковник Виктор Алексеевич Гордеев был наделен подчиненными прозвищем Колобок из самых лучших чувств. Над ним уже лет тридцать никто не смел подшучивать, и прозвище, которое приклеилось к нему еще с юных лет и кочевало из поколения в поколение, передаваясь от уходящих на пенсию молодым новичкам, к нынешнему времени обрело смысл почти угрожающий: не смотри-те, что я кругленький и лысый, я на самом деле – свинцовый шар [Маринина 2004].

Marinina, nadając swemu bohaterowi przezwisko, wykorzystała i utrwaliła popularną asocjację: Kołobok to człowiek niewysoki i okrągłutki (z nadwagą, z dużym brzuchem), łysy, uśmiechnięty. W polskich przekładach pułkownik przez podwładnych nazywany jest Pączkiem. I chociaż powieści kryminalne Aleksandry Marininej były przełożone przez różnych tłumaczy, konsekwentnie używa się zawsze tej wersji przezwiska. I przez Aleksandrę Stronkę w „Obrazie pośmiertnym” („Посмертный образ”), i przez Elżbietę Rawską w „Złowrogiej pętli” („Смерть ради смерти”), i przez Margaritę Bartosik w „Kolacji z zabójcą” („Стечение обстоятельств”):

Wiktor Aleksiejewicz Gordiejew, kierownik wydziału MUR-u – niewysoki, z okrągłą twarzą, prawie całkiem łysy, z dość wydatnym brzuchem, nazywany przez podwładnych Pączkiem – też wybierał się do pracy [Marinina 2010, s. 18].

W kryminale Borysa Akunina „Пелагия и красный петух” jeden z bohaterów również nosi takie przezwisko:

Прозвище у Колобка такое, потому что маленький, ловкий, шагает мелко, пружинно, будто катится. И башка круглая, коротко стриженная. По бокам лопаточками уши, маленькие, но замечательно слухастые.

W tym przypadku, tłumacz Henryk Chłystowski za najbardziej właściwy uznaje polski odpowiednik Bochniaczek.

W kolejnej powieści Borysa Akunina „Skrzynia na złoto” („Алтын-толобас”) uciekający przed mafią bohater jest porównany do Kołobka. Rozdział o ucieczce zatytułowany jest „Я от бабушки ушел, я от дедушки ушел”:

Ай да Николас, ай да ловкач, всех перехитрил – как Колобок. И от бабушки ушел, и от дедушки ушел.

W tłumaczeniu Elżbiety Rawskiej pojawia się kolejna polska wersja przezwiska:

No proszę jaki spryciarz z tego Nicholas, wszystkich przechytrzył – niczym Bochenek z bajki. Uciekł od babki, uciekł od dziadka...

Różne warianty przekładu (Bochenek, Bochniaczek, Pączek) oraz różne konteksty użycia (człowiek pulchny, z okrągłą, łysą głową, oraz człowiek, który uciekł) wskazują na złożoność lingwokultury Kołobok. Elżbieta Rawska podpowiada polskiemu czytelnikowi, gdzie należy szukać pochodzenia przezwiska („niczym Bochenek z bajki”), ale z powodu braku podobnego bohatera i bajki w polskim folklorze ta wskazówka dla polskiego czytelnika wydaje się bezużyteczna. W zrozumieniu wielowarstwowości semantycznej tej jednostki językowej może pomóc tylko fachowo skonstruowany komentarz lingwokulturologiczny. Podstawą komentarza jest semantyka lingwokultury.

W „Словаре русского языка” С.И. Ожегова objaśnia się znaczenie nazwy *роspолитеj*: *колобок* – это небольшой круглый хлебец, в народных сказках [Ожегов 1968, с. 277]. Alla Bragina zauważa, że słowo *колобок* (маленький круглый хлебец) rozprzestrzenione jest w wielu dialektach rosyjskich: od Wołogdy, poprzez Archangielsk, do Tweru. Pierwotna forma tego słowa to *колоб*

(шар, моток, круглый хлеб). «Катится» колобок по русским землям, много у него ласковых имен: *колобок, колобашка, колобочек* [Брагина 1986, с. 36].

Słowo *kołob* pochodzi od prasłowiańskiego \**kolb*, i pierwotnie oznaczało kromkę chleba. Etymolodzy wysuwają się także przypuszczenia o możliwych powiązaniach tego słowa ze słowem *koło*, lub z grecką nazwą chleba pszennego – *kollabos* [Цыганенко 1989, с. 182].

W haśle słownikowym *колоб* w „Толковом словаре живого великорусского языка” В.И. Даля zamieszczono zdrobnienie *колобок*, oznaczające 'скатанный ком', 'шар', 'груда', 'валенец, катанец'; 'небольшой, круглый хлебец'; 'кокурка, толстая лепешка, клецка из пресного теста, иногда на молоке'; 'пряженец кислого теста', 'круглый пирог, с толокном'. W słowniku ilustracją użycia słowa jest cytata z bajki, słowa bajkowego bohatera: „Я колобок, по сусекам метен, в сыром масле пряжен” [Даль 2001, с. 118].

W „Большом толковом словаре” С.А. Кузнецова oprócz znaczenia 'небольшой круглый хлебец' rejestruje się znaczenie 'персонаж известной русской народной сказки; олицетворение хитрости, ловкости' [1998].

W słownikach objaśniających odnajdujemy wyraźne nawiązanie do bajkowego bohatera, dzięki któremu nazwa *pospolita* staje się nazwą własną, imieniem *precedensowym*. W komentarzu lingwokulturowym konieczne jest rozszerzenie semantyki i uzupełnienie jej sygmatyką, tzn. dokładnym opisem bajkowego bohatera.

W bajce *Kołobok* jest ożywionym bochnem chleba, wypieczonym przez dziadka i babcię. Ucieka im, żeby zwiedzać świat. W czasie swej wędrówki spotyka kolejno zającą, wilka i niedźwiedzia. Każde z tych zwierząt chce go zjeść, lecz *Kołobok* wykazuje się sprytem, uciekając kolejno napotkanym zwierzętom. Dopiero lisowi udaje się przechytryć *Kołoboka*, który udając, że nie słyszy jego słów, namawia go, by się wtoczył na jego język (lub nos), po czym zjada go.

Aspekt pragmatyczny, czyli obraz świadomości Rosjan najlepiej ilustruje słownik *asocjacyjny* [Русский ассоциативный словарь 2002]. Powstał on na bazie masowo przeprowadzonych eksperymentów *asocjacyjnych*, które polegały na podawaniu przez ankier-

towanych skojarzeń (reakcji) na różne słowa-bodźce. Łańcuszek reakcji (od najczęstszych do pojedynczych skojarzeń) odzwierciedla obraz świadomości językowej. Słownik jest więc najbardziej dostępnym źródłem wiedzy, którą powinno się przyswoić w trakcie kształtowania kompetencji socjokulturowej. Niektórzy lingwokulturologi i dydaktycy poszli w swych twierdzeniach dalej, uważając, że głównym celem opanowania języka obcego jest maksymalne zbliżenie nowo ukształtowanych skojarzeń słów nauczanego języka ze skojarzeniami native speakerów. Według nich na lekcjach języka rosyjskiego należy przekazać wiedzę o istniejących w świadomości Rosjan skojarzeniach, aby ta wiedza na dalszych etapach nauki języka przekształciła się w samo skojarzenie u przedstawicieli innych kultur.

Łańcuszek reakcji powinien być zilustrowany odpowiednio dobranymi tekstami (wierszykami, tekstami piosenek, przysłowiami, frazeologizmami, tytułami filmów, wypowiedziami słynnych ludzi, itd.), tworzącymi część syntaktyczną komentarza lingwokulturologicznego. Nierzadko podczas doboru tekstów i ewentualnej ich adaptacji wzbogacony zostanie łańcuch skojarzeń.

Na podstawie danych słownika zaczęły powstawać pierwsze podręczniki adresowane do osób uczących się języka rosyjskiego jako obcego w warunkach niedostatecznego kontaktu językowego [Дронов, Ощепкова, Тарасов 2008].

W słowniku asocjacyjnym dużą grupę skojarzeń z lingwo-kulturemą kołobok tworzą słowa związane z obrazem toczącego się okrągłego przedmiotu: круглый, шарик, шар, круглый-улыбающийся, oraz катится, катиться, докатился, катился [Русский ассоциативный словарь 2002, с. 259]. Na tej podstawie wyodrębniamy cechę Kołobka, funkcjonującą w świadomości Rosjan: **1) Kołobok jest okrągły, dlatego porusza się poprzez toczenie się.**

Ta cecha charakterystyczna stała się osią anegdot:

Дед говорит бабке: — Испеки-ка, бабка, колобок! Да только теперь квадратного пеки, чтоб не укатился!!!

Ну, рассказывай, как ты до такой жизни докатился... — Как, как! Да ведь я — КОЛОБОК!!!!

Встречаются на границе два колобка. Один довольный, круглый, румяный. Второй грязный,



злой, почти квадратный. Первый удивляется: — Ты чего такой ободранный? — А ты прокатись по российским дорогам [[http://ira-zoo.narod.ru/C/pro\\_kolob.htm](http://ira-zoo.narod.ru/C/pro_kolob.htm)].

Оkrągły kształt oraz toczenie się stały się znakami- atrybutami Kołobka w zagadkach:

С пылу с жару из печи,  
Ни минуты не молчит.  
По тропинке катится,  
Подвигами хвалится.

Средь героев сказки этой  
Никого круглее нету  
[[http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki\\_kolobok.html](http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki_kolobok.html)].

Wygląd Kołobka – okrągłutkość – stała się przyczyną nadawania przezwisk ludziom okrągłutkim, niewysokim, z nadwagą, co z kolei zrodziło asocjacje: толстый как колобок.

Inną cechą Kołobka wyekscerpowaną ze słownika asocjacyjnego i współczesnych tekstów jest: **2) specyficzna budowa bohatera – ciało, składające się z samej głowy – шап с ногами.**

Na tej cesze zbudowane są anegdoty:

Идёт колобок по полю и поёт песенку, навстречу ему идёт охотник и говорит: — Стой, я тебя сейчас убью! У тебя есть последнее желание перед смертью! — Чур в голову не стрелять!!!

Поссорились Чебурашка и Колобок, захотели подраться. Чебурашка говорит: — Чур, по ушам не бить! Колобок: — И по голове тоже!

Растреливают колобка, а он говорит: — Не стреляйте в голову...

Выходит колобок из бани и говорит: — Опять забыл голову помыть [[http://ira-zoo.narod.ru/C/pro\\_kolob.htm](http://ira-zoo.narod.ru/C/pro_kolob.htm)].

Charakterystyczna budowa kołobka (sama głowa) jest atrybutem zawartym w zagadce:

Голова да без ума  
В поле катится сама,

Вкусная и съдобная,  
Для зверей съедобная  
[[http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki\\_kolobok.html](http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki_kolobok.html)].

Trzecią wyekscerpowaną cechą Kołobka na podstawie słownika asocjacyjnego i tekstów jest: **3) Kołobok uciekł od babci i dziadka.** W słowniku asocjacyjnym zarejestrowane zostały następujące skojarzenia: убежал, бабушка, бабушкин, от дедушки ушел, старуха.

Cecha ta jest przedstawiona w anegdotach:

— На какого сказочного персонажа похож Пенсионный фонд? — На Колобка. Он и от бабушки ушел, и от дедушки ушел.

Оказывается, футбол придумал дедушка, который все-таки догнал убежавшего колобка...

— Ты знаешь, футбол придумали не англичане, а русские! — Почему? — Дедушка всё-таки догнал Колобка [[http://ira-zoo.narod.ru/C/pro\\_kolob.htm](http://ira-zoo.narod.ru/C/pro_kolob.htm)].

Ucieczka jest atrybutem Kołobka w zagadkach:

Он ушел от бабки с дедом,  
Не хотел их быть обедом  
По тропинке прыг да скок  
Укатился...(Колобок).  
[[http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki\\_kolobok.html](http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki_kolobok.html)].

**4) Kołobok jest produktem z mąki, do zjedzenia.**

Asocjacjami Rosjan odzwierciedlającymi tę cechę są: тесто, вкусный, румяный, блины, булка, булочка, колобок я тебя съем, мучной, сожрали, съедобный, съели, съем.

Na tej wiedzy oparte są anegdoty:

Испекла бабка колобок. Он выкатился из печки и бабке с дедом: — How do you do? И покатился дальше. Дед удивленно смотрит на бабку: — С чего бы это, старая? — Сама не знаю, наверное, пшеница была американская.

Бежит Колобок по лесу, а навстречу ему Лиса: — Мотай отсюда, хлебобулочное, я на диете.

Испекла бабка Колобка. Отпускает его погулять

и говорит ему: — Колобок, ты только в Макдональдс не ходи, тебе там сосиску в попку вставят...

Состарившись, Колобок смело гулял по всему лесу, понимая, что зубы ломать никому неохота.

W zagadkach także wspomina się o zbożowym pochodzeniu Kołobka:

Мелкий с круглыми боками  
Сделан он людей руками.  
Только это не клубок,  
А пшеничный... (Колобок)  
[[http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki\\_kolobok.html](http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki_kolobok.html)]

Kołobok jako świeżo wypieczony chlebek kojarzony jest z chrupiącą skórką – ma rumiany bok (румяный бок):

Вот навстречу Зайка скачет,  
Словно быстрый серый мячик.  
— Ах, какой ты Колобок!  
У тебя румяный бок.  
Пахнешь сдобой очень вкусно,  
Лучше, чем листок капустный.  
Колобок, Колобок,  
Я тебя съем  
[<http://www.maam.ru/detskijasad/priklyuche-nija-kolobka-zanjatie-po-muzyke-dlja-mladshei-grupy.html>]

**5) Kołobok jest wesoły, uśmiechnięty, śpiewa piosenki.** W słowniku asocjacyjnym zanotowane zostały następujące skojarzenia Rosjan ze słowem Kołobok: веселый, улыбающийся, улыбка.

Te cechy są eksponowane w zagadkach:

Он по коробу скребен,  
По сусеку он метен,  
У него румяный бок,  
Он веселый... (Колобок).

У него нет рук и ног,  
Но сбежал он за порог.  
Любит песенки он петь,

А зовут его... (Колобок)  
[[http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki\\_kolobok.html](http://www.olesya-emelyanova.ru/index-stihi-zagadki_kolobok.html)].

W świadomości Rosjan uśmiech jest nierozdzielnie związany z wizerunkiem bohatera bajki, dlatego popularny emoticon (smile, смайлик) funkcjonuje w „runecie” również jako Kołobok. Powstała nawet anegdota: Говорите и думайте все что хотите, но самый первый в мире смайлик изобразил я, Колобок!

Postać Kołobka w rosyjskiej kulturze nie funkcjonuje jako sztywny, utrwalony obraz, niemniej posiada ogromny potencjał kulturotwórczy. W mieście Uljanowsk (dawniej Symbirsk) w księgarniach pojawiła się książka o symbirskim Kołobku. Jej autorem jest kierownik Centrum Kultury Słowiańskiej Włodzimierz Łańko (Владимир Ланько). W jego bajce występuje ten sam bohater, ale zakończenie jego historii jest szczęśliwe – wszyscy jednomyślnie ratują Kołobka. Bajka stała się więc opowieścią nie o przebiegłości i zgubnym zaufaniu, a o przyjaźni [<http://www.rg.ru/2013/01/09/-reg-pfo/kolobok.html>].

W 2011 roku Obwód Uljanowski został wniesiony na bajkową mapę Rosji jako ojczyzna Kołobka. Miejscowy krajoznawca Siergiej Pietrow znalazł w słowniku Dała osobną nazwę dla chlebka z resztek zakwaszonego ciasta – kołobka – symbiranie nazywali go kolebiatko. Wraz z artystką Swietłaną Moisiejewą stworzono oryginalne obrazy Kołobków [<http://www.rg.ru/2011/01/27/reg-svolga/kolobok-anons.html>].

Ponieważ miasto Uljanowsk w Rosji jest uważane za miejsce urodzenia Kołobka, wykorzystano to i zbudowano muzeum, nazwane „Усадьба Колобка” [<http://arheopark.ru/m/core/info/uk>].

Lingwokulturema Kołobok jest bardzo popularna w kulturze masowej. Imię bohatera wykorzystuje się w nazwach przedszkoli, domów kultury, piekarni i cukierni, kawiarni i restauracji, sklepów, czasopism.

W komentarzu lingwokulturologicznym powinna znaleźć się piosenka, którą śpiewa Kołobok:

Я Колобок, Колобок,  
Я по коробу скребен,  
По сусеку метен,

На сметане мешон  
Да в масле пряжон,  
На окошке стужон.  
Я от дедушки ушел,  
Я от бабушки ушел...

Wciąż na motywach starej bajki powstają nowe jej warianty, nowe piosenki, nowe wersje przygód:

Кто там катится вдали,  
Без тропинок, без дорог?  
Ты зачем на край земли  
Разбежался, Колобок?

Припев:  
Колобок, Колобок,  
Ну, куда ты, дружок?  
Ну, какой тебе прок  
Убегать за порог?  
[<http://chudesenka.ru/load/7-1-0-326>].

Albo:

Пекла кошка пирожки  
Из гороховой муки  
Лист из печки вынула —  
На пол опрокинула.  
Покатился колобок  
Прямо мышке под порог.  
Мышка Прасковья  
Пищит из подполья:  
— Катись колобок,  
На мышиный зубок!  
Мышка-то рада,  
А кошке досада  
[<http://rebenokk.ru/articles/136373>].

Przedstawiona struktura komentarza lingwokulturologicznego (semantyka, sygmatyka, syntaktyka, pragmatyka) wydaje się najpełniejszym opisem takiej jednostki językowej, która głęboko zakorzeniona w kulturze i świadomości człowieka z trudnością poddaje się translacji na inny język i inną kulturę. Bez znajomości znaczenia słowa, historii bohatera bajkowego, jego cech, które stały

się etalonem wyglądu i zachowań, nie może być mowy o zrozumieniu przez cudzoziemca przytoczonych anegdot, odgadnięcia zagadek oraz pojmowania odniesień i wariacji we współczesnych tekstach. Być może taki właśnie komentarz lingwokulturologiczny powinien być elementem lekcji języka obcego na poziomie zaawansowanym oraz haseł słownikowych, w tworzonych w przyszłości słownikach lingwokulturologicznych.

### **Bibliografia**

Брагина А.А. Лексика языка и культура страны. Изучение лексики в лингвострановедческом аспекте, Москва, 1986.

Воробьев, В.В. Лингвокультурология, Москва, 2006.

Даль, В.И. Толковый словарь живого великорусского языка, В 4 тт., Т. 2, Москва 2001.

Дронов В.В., Ощепкова, Е.С., Тарасов, Е.Ф. Обучающий ассоциативный словарь, Москва, 2008.

Маринина, А. Смерть ради смерти, Москва 2004.

Marinina A. Kolacja z zabójcą, Warszawa, 2010.

Одегова О.В. Соприкосновение с иноязычной культурой посредством конфликта в контексте межкультурной коммуникации // Вестник Томского государственного университета, Выпуск 324, с. 136-138, 2009.

Ожегов С.И. Словарь русского языка, Москва, 1968.

Русский ассоциативный словарь, Том I, от стимула к реакции, Москва: АСТ, Астрель, 2002.

Синячкин, В.П., Брагина, М.А., Дронов, В.В., Красс, Н.А., Тарасов, Е.Ф., Лингвокультурологические аспекты формирования языкового сознания иностранных студентов в процессе изучения русского языка, под ред. В.М. Филиппова: Учебное пособие. Москва, 2008.

Тарасов, Е.Ф. Межкультурное общение – новая онтология анализа языкового сознания, W: Этнокультурная специфика языкового сознания, Москва, 1996.

Тер-Минасова С.Г. (2008), Язык и межкультурная коммуникация, Москва, 2008.

Большой толковый словарь русского языка, Гл. ред. С.А. Кузнецов, СПб. 1998.

Тестовой практикум по русскому языку делового общения. Бизнес. Коммерция. Средний уровень, Москва 2006.

Цыганенко Г.П. Этимологический словарь русского языка, Киев, 1989.

Маслова В.А. Лингвокультурология: Учебное пособие для сту-

дентов высших учебных заведений. Москва, 2001.

Orzechowska J. Лингвокультурологический объект МЕДВЕДЬ в русском языке // Acta Polono-Ruthenica, 2013, XVIII, s. 197–206.

**The role and structure of linguo-culturological commentary (on the example of Russian Kolobok)**

The article presents linguo-culturological commentary based on Vorobyev's semiotic description model of linguo-culturological objects. The commentary explains what the Kolobok linguo-cultureme is. The appropriate choice of texts for each fragment of the commentary allowed us to discover a multi-plane semantics of the linguo-cultureme and its function in the modern Russian culture and language. Linguo-culturological commentary seems to be the best tool to explain phenomena of one culture to representatives of other cultures.

Key words: linguo-culturology, linguo-culturological commentary, linguo-cultureme, Kolobok.

**СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРЕ**

**Orzechowska Joanna,**

dr hab., Instytut Słowiańszczyzny  
Wschodniej, Uniwersytet Warmińsko-  
Mazurski (Polska, Olsztyn)  
Zainteresowania badawcze: lingwokul-  
turologia, tekstologia, historia języka,  
piśmiennictwo staroobrzędowców

**ABOUT THE AUTHOR**

**Orzechowska Joanna,**

Associate Professor, University of  
Warmia and Mazury (Poland, Olsztyn)  
Scientific interests: linguo-culturology,  
textology, history of the language,  
writings of Old-believers